

Abant Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Abant Social Sciences

2025, 25(1): 659-669, doi: 10.11616/asbi.1585961

İkinci Dünya Savaşının Talihsizlerinden Biri: Cahit Sıtkı Tarancı

One of The Hapless Victims of The World War Two: Cahit Sıtkı Tarancı

Hatice Gökçe BAL¹

Geliş Tarihi (Received):15.11.2024

Kabul Tarihi (Accepted):08.02.2025

Yayın Tarihi (Published):25.03.2025

Öz: Cahit Sıtkı Tarancı'nın savaşla tanışıklığı ilkokula başladığı dönemlerde Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu zor durumu gözlemlemesiyle başlar. Bu atmosfer şairin ilerideki şiirlerinin şekillenmesine etki eden nedenlerden birisi olmuştur. Paris'e gittikten sonra İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla şiirlerinde ölüm, korku, karamsarlık ve yaşama sıkı sıkıya bağlanma duyguları gözlemlenir. Tarancı; *Bir Haritam Vardı Benim, Sulh Bir Hatıra Oldu, Robenson, Hastanede Ziyaret Günü, Bir de Bakmışım ki Ölmüşüm, Kuşlar, İmkânsız Dostluk* adlı şiirlerinde savaş psikolojisinin tesirini yansıtır. Bu tesir daha sonraki şiirlerinde de gözlemlenebilir. Bu çalışmada, bu şiirler çerçevesinde Tarancı'nın dünya savaşı karşısındaki şair tutumu araştırılmıştır. Şairin ruh dünyasındaki değişim ve bunun şiirlerine etkisi analiz edilmiştir. Bu kapsamda savaş öncesindeki, esnasındaki ve sonrasındaki şiirleri karşılaştırılarak ölüm, korku ve yaşam sevinci gibi temalar değerlendirilmiştir. Şairin bireysel ve toplumsal perspektifleri, anlatım teknikleri ve dili incelenmiş; savaşın, eserlerindeki edebî etkisi ortaya konmuştur.

Anahtar kelimeler: Yeni Türk Edebiyatı, Cahit Sıtkı Tarancı, 2. Dünya Savaşı, savaş psikolojisi, Türk şiiri.

&

Abstract: Cahit Sıtkı Tarancı's acquaintance with war began during his early years of primary school when he observed the challenging situation of the Ottoman Empire. This early exposure played a significant role in shaping the themes, emotions, and thoughts of his future poems. After his journey to Paris in 1940, the outbreak of World War II is reflected in his poetry through themes of death, fear of death, pessimism, and a strong attachment to life as a contrasting sentiment. During his attempt to return to his homeland, Tarancı's poems, such as *Bir Haritam Vardı Benim, Sulh Bir Hatıra Oldu, Robenson, Hastanede Ziyaret Günü, Bir de Bakmışım ki Ölmüşüm, Kuşlar* and *İmkânsız Dostluk* vividly reflect the influence of war psychology. This influence continues to be discernible in his later poems, particularly in *Harp Baharı, Mademki Güzelsin, Şaşkın Dünya, Memleket İsterim* and *Kış Mevsimi*. This study aims to explore Tarancı's poetic response to World War II within the context of these poems. The transformation of the poet's inner world and its impact on his poetry has been analyzed. In this context, his poems before, during and after the war have been compared, evaluating, themes such as death, fear and joy of life. The poet's individual and social perspectives, narrative techniques and language have been examined, revealing the literary impact of war on his works.

Keywords: New Turkish Literature, Cahit Sıtkı Tarancı, World War II, war psychology, Turkish poetry.

Atıf/Cite as:Bal, H. G.,(2025). İkinci Dünya Savaşının Talihsizlerinden Biri: Cahit Sıtkı Tarancı. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 659-669. doi: 10.11616/asbi.1585961

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

¹ Dr., Hatice Gökçe Bal, İstanbul Haliç Üniversitesi, haticegokcebal@halic.edu.tr.

1. Giriş

Savaşlar her zaman felaketlere sebep olup ekonomik, psikolojik, fiziksel değişimleri de beraberinde getirmiştir. Aynı zamanda birçok farklı disiplini de etkilemiş ve bu disiplinleri şekil, içerik, fikir açılarından tesiri altında bırakmıştır. Bu bağlamda hem 1. Dünya Savaşı'nın hem de 2. Dünya Savaşı'nın yarattığı yıkımın izlerini edebî metinlerde görmek mümkündür. Bu izler bazen edebî metinde fon olarak görülürken, bazen de hakikatin aksettiricisi olarak görülür. Bu dönemin şahidi olan yazar ve şairler de savaşın zihinlerinde ve hissiyatlarında bıraktığı izlenimlerini eserlerinde tema, fon, imge olarak işlemişlerdir.

Türk Edebiyatı'nda her iki savaşın müşahidi olan 1940 kuşağı şair ve yazarlarının eserlerinde savaşın derin izlerini görmek mümkündür. İlgili eserlerde bu akislerin karamsarlık, ölüm korkusu, hamaset gibi duygu ve temalara dönüştüğü görülür. 1940 kuşağı ediplerinin çocukluk dönemleri 1. Dünya Savaşı'na tesadüf ederken, gençlik dönemleri de 2. Dünya Savaşı'na denk gelmiştir. Dolayısıyla her iki savaştan da etkilenmişlerdir. Bu şair ve yazarlar, 1. Dünya Savaşı'nda yaşanan maddî ve manevî yıkımın bizzat şahidi olmuşlardır. Her ne kadar savaşın doğrudan tarafı olmayan bir ülkenin mensubu olsalar da 2. Dünya Savaşı'nın küresel ölçekte etkili olmasından dolayı bu savaşın meydana getirdiği buhranlı dönemin atmosferinden de etkilenmişlerdir².

Türkiye'nin 2. Dünya Savaşı'na müdahil olmama tercihi 1. Dünya Savaşı'nın ardından ülkenin ekonomik, siyasî durumu ve barış politikası gütmesi sebeplerinden kaynaklanmıştır. 1. Dünya Savaşı'nın akabinde kurtuluş mücadelesi verilerek yeniden kurulan Türkiye Cumhuriyeti "*Yurtta sulh cihanda sulh*" düsturuyla hareket edip savaşın tarafı olmayacak bir politika izlemiştir³. İsmet İnönü'nün toprak bütünlüğünü tehlikeye sokmadan savaşın dışında kalma siyaseti, savaş dönemi boyunca başarıyla ilerlese de büyük bir dünya savaşının tesiri ekonomik, sosyal, siyasî boyutlarıyla Türkiye'ye de yansımıştır. Türkiye ekonomik açıdan savaşın yarattığı ağır koşullara katlanmak durumunda kalmıştır.

Bu savaş 1 Eylül 1939 yılında Almanya'nın Polonya'yı işgal etmesiyle başlamış; İngiltere, Rusya, Japonya, Fransa, İtalya gibi tarafların da müdahil olmasıyla genişlemiştir. 9 Ağustos 1945'te Amerika'nın Nagazaki'ye attığı atom bombasıyla fiilî olarak sona eren savaşın neticeleri bütün dünyayı etkilemiştir.

Bütün dünyayı etkisi altına alan bu sıcak savaşın Türkiye'ye teması Almanya'nın Mayıs 1940'ta Fransa'ya saldırmasıyla olmuştur. Jeopolitik konumu nedeniyle savaşın taraflarını ve seyrini ilgilendirmesi Türkiye'nin savaşa çekilmesi için önem arz etmekteydi. Fakat tüm baskılara, ambargolara rağmen Türkiye savaşa katılmamak hususunda direnmeye devam etmiştir.

Bu dönemi kapsayan 1943 ve 1945 yılları arasında Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyal, siyasî ve ekonomik durum diğer disiplin ve alanlara yansıdığı gibi Türk Edebiyatı'nda da yoğun olarak işlenmiştir. Tanzimat'tan bu yana toplum meselelerinin edebî eserlerde konu edinmesi anlayışı büyük oranda devam etmektedir. Toplumun siyasî, ekonomik, psikolojik sıkıntılarına etken olan savaş; dönemin dergi, gazete, roman, hikâye ve şiirlerine konu edilir. Bu kapsamda Attilâ İlhan, Peyami Safa, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Oktay Rıfat, Ayla Kutlu, Rıfat Ilgaz gibi isimler savaşın ekonomik sıkıntılarına⁴; Kemal Tahir, Reşat Enis Aygen, Faik Baysal gibi Toplumcu Gerçekçi şairler savaşın ideolojik boyutuna⁵; Garip akımı şairleri, Cahit Sıtkı, Ziya Osman Saba savaşın psikolojik tesirlerine eserlerinde yer vermişlerdir.

Bu çalışma Cahit Sıtkı Tarancı'nun eserlerinde savaşın tanıklığının izlerini takip etmiştir. Bu kapsamda dönemin tarihsel ve biyografik bağlamı göz önünde bulundurularak Tarancı'nın savaş tanıklığını

² Bahsi edilen yazar ve şairlerin ismine çalışmanın bütünlüğü açısından yer verilmekle beraber, esas mevzunun odağından çıkmamak adına detaylı bir şekilde bakılamayacaktır. İlgili yazar ve şairlerin savaş konulu eserlerine değinen çalışmalar için bkz.: Hande Sonsöz, *2. Dünya Savaşının Türk Hikâye ve Romanına Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü.; Alev Sınar Çılgin, *Türk Roman ve Hikâyesinde İkinci Dünya Savaşı*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2003.

³ Türkiye'nin savaş karşısındaki politikasına dair tarihsel bilgiler için bkz.: Baki Öz, *Bıçağın Sırtında Siyaset: 2. Dünya Savaşı'nda Türk Dış Politikası*, İst., Can Yay., 1996.

⁴ Alev Sınar Çılgin, ilgili yazarların ilgili eserlerine adı geçen çalışmasında tafsilatıyla eğilmiştir. Alev Sınar Çılgin, a.g.e.

⁵ Oğuz Bilge Güngördü, "Türk Romanında II. Dünya Savaşı Dönemi Almanya'sı İmgesi", *Bilgi – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, S.89, s.121-142, 2019.

eserlerine nasıl işlediği araştırılmıştır. Nitel bir inceleme yöntemi kullanılarak şairin savaş öncesinde, esnasında ve sonrasında yazdığı şiirler karşılaştırılmıştır. Bununla beraber tematik ve dilbilimsel analizler yapılmıştır. Şiirlerde kullanılan imgeler, anlatım teknikleri ve dil özellikleri detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir.

2. Türk Edebiyatı'nda 2. Dünya Savaşı'nın Etkileri

Savaşlar; ülkelerin siyasî, ekonomik, sosyal meselelerini doğrudan etkileyen, değiştirip dönüştüren aynı zamanda teknolojik ve sanatsal faaliyetlerine de tesir eden hadiselerdir. Tarih içerisinde savaşların akabinde yeni akımların, felsefelerin, sanatların ortaya çıktığı gözlemlenir. 1. Dünya Savaşı'yla Dadaizm'in, 2. Dünya Savaşı'yla da Egzistansiyalizm'in sanat ürünleri üzerindeki gelişimini görmek bu duruma örnek olarak verilebilir⁶.

Bir insanlık durumu, sosyal bir hadise olan savaşlar bu inkişaflarıyla edebî eserlerin evrensel teması hâline gelmiştir. Bu bağlamda 2. Dünya Savaşı'nın olumsuz tesirleri de edebî eserler içerisinde gerek tema gerek konu gerekse hissiyat açısından hatıra, şiir, tiyatro, roman ve hikâye gibi türler aracılığıyla yansıtılmıştır. Türk Edebiyatı'nda 2. Dünya Savaşı'nın yansımalarını farklı şekillerde görmek mümkündür. Birincisi konusunu doğrudan savaştan alan eserlerdir. Bir diğeri savaşın bıraktığı hissiyatla kaleme alınanlardır. Üçüncü olarak ise savaş karşıtlığı üzerine olan edebî metinler sayılabilir. Bu doğrultuda dönemin yazar ve şairleri iki grupta toplanmışlardır. 1. grupta ideolojik ve siyasî söylem üzerine eser veren Toplumcu Gerçekçi yazar ve şairler zikredilebilir. Bu grupta bulunan yazar ve şairlerin savaş karşıtlığı propagandası yaptıkları, savaşa karşılık barışın yüceltilmesi gerektiğine dair inançlarını dillendirdikleri görülmektedir. *"Toplumcu gerçekçi şairlerin şiirlerinde işledikleri savaş karşıtlığı büyük oranda ikinci Dünya Savaşı'na olan tepkilerine yöneliktir."* (Ertuş, 2017: 4) Çalışmanın odak noktasında edebî tür açısından şiir olduğundan burada bu grupta yer alan şairler anılabilir. Nazım Hikmet, Hasan İzzet Dinamo, Arif Damar, A. Kadir, Niyazi Akıncıoğlu, Cahit Irgat, Fethi Giray gibi bahse konu olacak şairler savaşın yıkımının boyutunu ideolojik söylemlerle dile getirmişlerdir. Diğer taraftan sayıları az ve amaçları farklı olmakla birlikte savaşa girme taraftarı olan isimler de vardır. Nihal Atsız, Reha Oğuz Türkkan, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon, Emir Erkilet gibi şahsiyetler Türkiye'nin Almanya'yla müttefik olup savaşa girmesinin Sovyet boyunduruğu altındaki Türklerin kurtarılması için faydalı olabileceğini savunan broşürler yayımlarlar⁷. Bir diğer görüş üzerinden değerlendirilecek olunursa; bir kutuplaşma veya gruplaşmadan söz edilemeye de ortak bir tavrın içerisinde olan şairler savaşın bunalımlı atmosferinden etkilenip şiirlerinde hissiyatlarını yansıtır. Burada kendi içlerinde de grup olan Garip şairleri, Asaf Halet Çelebi, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ceyhun Atuf Kansu, Ümit Yaşar Oğuzcan sayılabilir. Aynı zamanda çalışmanın odak ismi olan Cahit Sıtkı da bu ortak tavırdaki şairlerin içerisinde. Bu şairler 1940 Kuşağı Saf Şiir taraftarı olarak görülürken Cahit Sıtkı da esas meselesi şiir olan bir şair olarak savaşı yakından izlemiş ve savaşın etkilerini şiire hissiyat açısından aksettirmiştir.

Cahit Sıtkı ve onun gibi birkaç yazar ve şair Türkiye dışında, savaşın olduğu yerlerde bulunduklarından savaşın yıkımına, korku dolu atmosferine, tehlikesine yakından şahitlik etmişlerdir. *"Yakup Kadri Karaosmanoğlu 2. Dünya Savaşı başladığı sırada Hollanda'da, Hamdullah Suphi Tanrıöver Romanya'da elçi sıfatıyla Türkiye'yi temsil etmektedir. Melih Cevdet Anday sosyoloji eğitimi almak için Belçika'da, Samim Kocagöz sanat tarihi ve felsefe tarihi tahsili için Lozan'da, Cahit Sıtkı Tarancı ve Oktay Rifat Horozcu siyasal bilimler okumak üzere Fransa'dadırlar. Savaş başlayınca bazıları son derece trajik şartlar altında Türkiye'ye dönerler."* (Çılgın, 2003: 11) Savaş esnasında Türkiye'de bulunan şair ve yazarların çoğu ise ülke savaşın siyasî tarafı olmadığı için gelişmeleri gazete ve radyodan takip etmişlerdir.

Bu çalışmanın konusu şiir ve şairi Cahit Sıtkı olduğundan, kapsam dışında kalan yazar ve diğer türler başka bir çalışmanın konusunu oluşturur. Bu hususta doktora tezini kitaplaştırmış olan Alev Sınar Çılgın'ın *Türk Roman ve Hikâyesinde İkinci Dünya Savaşı* isimli çalışması önem arz etmektedir. Çalışmanın devamında, Cahit Sıtkı'nın şiir anlayışını şekillendiren hayat hikâyesi, etkilendiği kaynaklar ve savaş

⁶ Hatice Alemdar, *İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Savaşın ve Siyasi Ekonomik Yapılanmanın Almanya'daki Resim, Heykel, Performans Sanatları Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.

⁷ Mithat Kadri Vural, *"2. Dünya Savaşı Türkiye'sinde Sosyalistlerin Taktiği ve Faaliyetleri"*, Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi, S.39, s.693-714, 2019.

döneminde şiirine yansıttığı unsurlar ele alınacak; ilgili şiirleri savaş teması ve duygusu açısından incelenecektir. Şairin yetişme ortamı ve hayat hikâyesi önemli bir noktayı aydınlatmaktadır. Cahit Sıtkı'nın çocukluğunda da savaşa tanık olması dikkat çekicidir. Bu nedenle Paris'teki savaş deneyimi, onun yaşamındaki ilk savaş tanıklığı değildir.

3. Şairin Hayatı Şiire Dâhil*

Diyarbakır'ın soylu ailelerinden Piriçizadelere mensup olan Cahit Sıtkı, ailenin ilk çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Babası onun vali olmasını istemektedir. Cahit Sıtkı bir yandan bu beklentiyle yaşarken, diğer yandan dönemin tarihî, siyasî, ekonomik ve sosyal koşulları içinde büyümektedir. *“İlkokula başladığı dönem (1917), Osmanlı Devleti'nin parçalanmak üzere masaya yatırıldığı; acının ve ıstırapın milletçe en kesif bir şekilde yaşandığı, bölüşüldüğü yıllardır. Söylenen hüznü gurbet türküleri, savaştan geri dönemeyen, -esir mi alındıkları, yaralı mı/ölü mü oldukları da belli olmayan yitip insanların acıklı hikâyeleri onun çocukluk ruhunun ikinci önemli etki kaynağını oluşturur.”* (Korkmaz, 2002: 35) Bu tarihsel gerçeklikte çocukluk dönemini geçirirken ailesinin beklentilerini karşılamak için İstanbul'a eğitim almaya gönderilir. Önce Galatasaray sonra Saint Joseph gibi itibarlı okullarda eğitim hayatı devam eder. *“Fiziki görünümünün neden olduğu özgüven eksikliği sebebiyle hassas bir mizaca sahip olmakla birlikte aileden uzak kalması da onun üzerinde olumsuz etkilere sebep olur. Cahit Sıtkı, içe dönük karakteriyle yalnızlık hissederken kitaplara, şiir yazmaya ve okumaya tutunur.”* (Soydaş, 2024: 24) Bu hissiyatlar şiirlerinde de bir izdüşüm olarak devam edecektir. Dolayısıyla 2. Dünya Savaşı tanıklığından önceki şiirlerine de bakıldığında şiirlerinin karamsarlık, ölüm, kötümserlik baskısı altında olduğu görülür. Savaşa tanıklığı ise şiirinde bir başka duygu hâlinin, açılan bir hissiyatın kırılma noktasını oluşturacaktır. Bu husus çalışmanın ilerleyen bölümlerinde izah edilecektir. Bu noktada şairin şiirlerinde dünya görüşünü, hayatını, kişiliğini geniş çerçevede ve kronolojik olarak görmek için şiirle tanışmasına dikkat çekmekte fayda vardır.

Lise yıllarında yaşadığı duygulardan uzaklaşmak için okumaya yönelir. Bu ilgi onu şiire yaklaştırır ve sınıf arkadaşı Ziya Osman Saba ile dostluk kurmasını sağlar. Şiir üzerine yaptıkları sohbetler yoğunlaştıkça ikisi de derslerinden uzaklaşmaya başlar. Babasının beklentilerinden uzaklaşan Cahit Sıtkı, giderek artan bir başarısızlık kaygısı yaşar. Bu duygularını Ziya Osman Saba'ya bir mektubunda şöyle anlatır: *“Ya veremezsem! Çok feci Ziya! Düşün on üç seneden beri mektebe gidiyorum. Böyle bir felaket karşısında ne yapılır, ne yapılabilir ki sanki?(...) Gececeksin, gececeğim, gececeğiz Ziya! İkmale kalmak gibi manasız şeyler bizlere mev'ud daha nice sıkıntılar yanında hiçtir.”* (Tarancı, 2007: 41.) Bu mektuplar, şairin yaşamının şiirine nasıl yansıdığını göstermesi bakımından önemlidir. Bu çalışma açısından ise *Ziya'ya Mektuplar*, şairin şiirlerinin mektuplarla paralel okunmasına kaynaklık eder. Böylece şairin savaş psikolojisini hayatının kronolojik seyrinde gözlemlene imkânı elde edilebilir. Zira Mehmet Kaplan'ın *“Şairimizin özel hayatıyla, gündelik hayatının meselelerini şiirine tematik olarak yansıtma tavrı, eserleri kronolojik sırayla okunduğunda açıkça hissedilir.”* (Kaplan, 1973: 90) sözünden yola çıkılırsa bu ikili okuma bir metot olarak kullanılabilir.

Şairin şiire meyiletmesiyle beraber okul hayatı da başarısız bir seyrinde ilerlemeye başlar. Bu hâl içerisinde şiir çizgisi de şekillenmiştir. Bundan sonra şiir onun için her şeyden önce gelecek ve o, saf şiir yanlısı olacaktır. Tarancı; *“Şair ister sevgilinin servi boyundan, ister bir savaştan, ister mahallesinin fakirliğinden, ister haksızlıktan bahsetsin, kendi bileceği iştir, yeter ki her şeyden önce şiir yazdığını bir saniye hatırlıktan çıkarmasın.”* (Tarancı, 2016: 49) diyerek şiirin hayatında nerede durduğunu açık bir şekilde dile getirir.

Şair, hayatındaki bu tercihten sonra babasının zorlamasıyla devam ettirdiği eğitim hayatında başarısız olmakla kalmayıp bohem yaşantı düzenine girmiştir. Şiir ve içkiyle sürdürdüğü hayatında varoluşçu izlekler görmek de mümkündür. Zira Fransız okullarında eğitim alan, Fransız şiirlerine âşina olan, Baudelaire ve Verlaine'dan etkilenen şair, Varoluşçuluk akımının inkişafını Fransa'da yakından gözlemleyip şiirine ve şair benine aksettirecek zemini hazır bulur.

Cahit Sıtkı'nın ilk yayımlanan şiiri, Varoluşçuluk akımının felsefî görüşleriyle benzerlik gösterir. Bu şiirde hayata gelmenin acısını ve karamsarlığını yansıtan şair, eserine yaşamı ve şiir anlayışıyla örtüşen bir ad vermiştir. Şiirinin adı *Talihsiz*'dir.

“Kundaksız uzatıldın içneli beşiğine

* Bu bölümün başlığı, Cemal Süreya için hazırlanan bir kitapta alınmıştır. Başlığın seçilme nedeni ilgili bölümde açıklanmaktadır.

Ve böylece Azrail

Istırapı mıhladı küçücük benliğine.” (Tarancı, 1997: 26)

diyerek hayatı iğneli bir beşiğe benzetirken hayatın anlamsızlığına, zorluğuna ve dünyaya acı çekmek için geldiğine vurgu yapmak istemektedir.

Servet-i Fünûn’da yayımlanan bu şiir şair için *“hayatında bir eşini bir daha bilemediği bir sevinç kaynağı olur.”* (Korkmaz, 2002: 38)

4. “..Ve O Şiir Bitene Kadar Siz İşgal Altındaki Bir Memlekette Gibisiniz.”*

Yaşadığını yazan, yazdığını yaşayan bir şair olarak Cahit Sıtkı Tarancı, sosyal meselelere çok girmemeye, tezli şiir yazmamaya, siyasî amaç için sanatı kullanmamaya çalışan saf şiir taraftarıdır. Tarancı’nın poetikasının temelinde şiirin bir sığınma alanı olduğu düşüncesi yatar. Şiirleri de bireysel konular içermektedir. Hisleri, fikirleri, dünyaya bakışı şiirlerinde izlenebilirken toplumsal meselelere dair görüşleri görülmez. Bireyin yalnızlığını, çatışmalarını, bunalımını yansıtır. Bu meseleleri ele alırken nutuk verir, telkin eder gibi bir tavır gütmeyiz. Tarancı şiirlerinin mutlak ölçüde saf olmasını dilemiş ve bunun için çalışmıştır. Şiir üzerine görüşleri kendi sözleriyle daha iyi ifade edilir:

“San’at eserinin din, terbiye, milliyet, sınıf...ilah, gibi içtimâî şartlarla münasebeti, suyun oksijen ve hidrojenle olan münasebetinden ileri gitmez; yani o terekküp ettiği unsurlardan tamamıyla ayrı ve müstakil bir varlıktır. Bunun içindir ki san’at eserinin ‘ne’den bahsettiğine değil, ‘nasıl’ bahsettiğine bakılır.” (Tarancı, 2016: 97)

Şairin kaygısı; söylediği şeyi, mevzu bahis ettiği konuyu özgün ifadelerle dile getirmektir. Şiirindeki temaları birbirini tekrar eden belli başlı üç teme ayırmak mümkün olsa da bunları işlerken benzersiz söyleyerek başka kimsenin söyleyemeyeceği kudrette duyurmaya çalışır. Şairin bu uğraşı ölüm korkusu, dünyanın güzelliği, aşk gibi üç esas temada icra etme üzerindedir. Şair *“Her felaketi, muhabbeti, sevinci, saadeti, dünyanın en büyük hadiselerinden en küçük vakalarına kadar her şeyi, şiir için bir vesile telakki ediyorum.”* (Tarancı, 2007: 51) derken şiiri ne kadar ciddiye aldığını gösterir. 1956 yılında *Varlık* dergisine verdiği bir röportajda nasıl yazdığının sorusuna cevaben başlıkta alıntılanan cümleyi söyler. Şiirinin teşekkül aşamasındaki hissiyatını *“işgal altında bir memlekette bulunmaya”* (Tarancı, 1997: 14) benzeten şairin bu hissiyatının gerçeğini Paris’te yaşamış olduğu bilindiğinden benzetmesinin hayalî, tesadüf olmadığı da anlaşılmaktadır. Şairin şiirinin ideolojik söylemlere, nutka, radikal ifadelere kapalı olduğu bilindiğinden 2. Dünya Savaşı esnasındaki tanıklığının izleri ruhunda bıraktığı tesir şeklinde görülür. Şiir yazma sürecini de işgal altında bir şehre benzetmesi bu tesire işaret eder. Şiir yazan adamın kör olmadığını da söyleyen Tarancı çevresinde olup biten olgu ve olaylara kendi şair duyuşuyla karşılık vermiştir. Öte yandan şiirlerinde karşılık bulan olaylar, içinde yaşadığı âna aittir. Şair hayalî reel zamana işaret ederek şiirlerini kaleme alır. Bu tercihe bir örnek olarak *Düşten Güzel* şiirinin ilk dörtlüğü verilebilir:

“İktir baharın gönlümce geldiği

İlktir hem sarhoş hem ayık olduğum

Bir gerçek içindeyim düşten güzel

Sevdiğim gülüyor yanı başımda” (Tarancı, 1997: 193)

İçinde yaşadığı ânı şiirlerine hissiyat olarak aksettirdiği, şiirlerinin kronolojik biçimde ve arkadaşı Ziya’ya yazdığı mektuplarla paralel okunmasıyla anlaşılır. Bu metodun fikri Mehmet Kaplan’ın *“Maddî zamana dönük duygusal bir anlatım olarak karşımıza çıkan şiirlerde Tarancı’nın iç dünyasının kronolojik okumasını yapmak, bu okumayı denk düşen takvime işaretlemek mümkün görünüyor.”* (Kaplan, 1973: 90) cümlesinden gelmektedir. Ahmet Hamdi Tanpınar da bu mektupların şairin şiir görüşü için önem arz ettiğini şu cümleleri ile dile getirmektedir: *“Rahmetli Ziya Osman’a yazdığı mektuplar, büyük dostluklara ne kadar müsait olduğunu ve edebiyatı ne kadar ciddiye aldığını gösterir.(...) Cahit yalnız şiirlere temas ettiği ânlarda mesut olan insanlardandı. (...) Bu hâlis şair, şiirden gayrı ifade vasıtası tanımıyordu.”* (Tanpınar, 1992: 447) Bu doğrultuda şairin mektuplarını şiirleriyle beraber okumak onun şahsiyetini, eserlerini, şiir görüşünü aydınlatırken şair psikolojisine de ışık tutmaktadır. Bu çalışmada şairin mevzu bahis edilen hayatının savaş dönemini kapsayan kesiti, mektuplarla eşgüdümlü okunduğunda, şairin o dönemdeki psikolojisi ve bu psikolojiye

* İlgili bölümün başlığının atfı şairin şiir görüşünü anlattığı söyleşisindeki bir cümleye aittir. İlgili yazı için bkz.: Cahit Sıtkı Tarancı, *“Şiir Üstüne”*, Otuz Beş Yaş- Bütün Şiirleri, İst., Can Yay., 1997.

eşlik eden şiirleri açıkça görülebilir. Savaş dönemindeki şiirlerini ilave ederek gönderdiği şairin mektupları, araştırmacılar için kılavuz niteliğindedir.

5. Bisikletle Kaçan Talihsiz Şair

1938 yılının sonlarında *Cumhuriyet* gazetesinin desteği ile Paris'e giden Cahit Sıtkı Tarancı hem *Science Politiques*'te öğrenciliğini sürdürür hem de *Cumhuriyet* gazetesinde hikâyeler, makaleler yazmaya devam eder. Bir taraftan da Paris radyosunda spikerlik yapmaya başlar. *Ziya'ya Mektuplar*'dan da anlaşıldığı üzere burada yanında Oktay Rifat da vardır. Şair hayatının bu döneminde babasının hayallerini gerçekleştirmeye yakın olmasının ve Paris'te bulunmasının verdiği sevinçle, 2. Dünya Savaşı patlak vermeden önce yaşama zevkini ifade eden şiirler kaleme alır. *Desem ki* şiiri bu durumuna örnek teşkil eden önemli eserlerinden birisidir.

*"Desem ki vakitlerden bir Nisan akşamıdır,
Rüzgarların en ferahlatıcısı senden esiyor,
Sende seyrediyorum denizlerin en mavisini,
Ormanların en kuytusunu sende gezmekteyim,
Senden kopardım çiçeklerin en solmazını,
Toprakların en bereketlisini sende sürdüm,
Sende tattım yemişlerin cümlesini."* (Tarancı, 1997: 139)

Hayatından şikâyet etmediği, hâlinden memnun olduğu bu dönemde, 2. Dünya Savaşı siyasetin gündeminde olsa da kendisini doğrudan etkileyen bir durumun içine düşene kadar endişelenmez. Bu hissiyatı ve durumu *Evime ve Nihal'e Mektuplar*'dan anlaşılmaktadır: *"Cicilerin cisisi Nihal Abla, (...) sıhhatçe nasıl mıyım? Şeytan kulağına kurşun mükemmel! Ceplerimde hüküm süren iklim mi? Mutedil. İşler mi, mektep mi? Hep tıkrında. Etrafımdaki dünya mı? Yani Fransız cemiyeti mi? Harika, maneviyat mükemmel, zaferden herkes emin..."* (Tarancı, 1989: 121)

Desem ki şiirinde olumsuz hiçbir duyguya yer vermezken savaşın başlayıp kendisinin tanık olmasıyla ölüm teması, ölüme karşı geliştirilen savunma mekanizmasını işaret eden duyguları gözlemlenmeye başlar. Yaşadığını yazan yazdığını yaşayan şair, her ne kadar sosyal meselelere girmemeye çalışsa da dünyadaki bu savaş atmosferine kayıtsız kalmayacak ve savaş karşısındaki duygularını şiirlere aksettirecektir. Bu duygularını daha da kesifleştiren, Paris'teyken yakından tanıyabildiği ve nüfuz edebildiği Varoluşçuluktur. Özlem Fedai bu konuda şairin savaş tanıklığıyla beraber şu çıkarımı yapmaktadır: *"1930'lu yılların sonunda Paris'te öğrenci iken tanıştığı bu felsefeye daha da bağlanan şairin, içinde var olan varlık, ölüm, yaşam, nesneler hakkındaki sorgulamalar; başlayan İkinci Dünya Savaşı'yla da daha da anlam kazanmış ve birçok şiirinin temeline yayılmıştır."* (2013: 537) Şair savaş gerçeği içerisindeyken varoluş kaygılarını trajedi şeklinde yaşamıştır. Bu doğrultuda birçok varoluşçu sanatçının eserlerindeki bunalım ve iç sıkıntılarının genişlemesinin bir sebebi savaşla bağlantılı olduğundan, Cahit Sıtkı için de bu durum geçerli ve tatbik edilen duygular olmuştur. Böylece Varoluşçu felsefe onun şiirlerini besleyen bir unsur hâline gelmiştir. Mehmet Kaplan'a göre Tarancı bu felsefeyi *"mücerret bir doktrin olarak değil, bir yaşantı olarak aksettirmiştir."* (Kaplan, 1997: 275)

Tarancı'nın savaş tanıklığı içerisindeyken ele aldığı eserler ölüm, korkaklık, macera gibi temalar barındırır. Bu duyguların sadece savaş yıllarına ait olduğu söylenemez. Fakat savaş zamanlarında yaşanan gerçeklik sebebiyle insanların hayatlarının alt üst olduğu göz önünde tutulmalıdır. Öte yandan, birazdan incelenecek şiirlerinin şiir isimlerinden başlayan savaş ile ilgili kelime seçimi de şairin şiirlerinde savaş fonunun ayrı bir önem taşıdığını göstermektedir. Çevresinde cereyan eden savaşa taraftar olmayıp tanıklık gözüyle bakan şair, savaşın insana hatırlattığı, hissettirdiği duyguların da tercümanı olmuştur.

Tarancı 13. 5. 1940 tarihli mektubunda Paris'in bombardıman altında olduğunu söyler. Ülkeye dönmeye çalıştığı zamanlarda kaleme aldığı *Bugün Hava Güzel* isimli şiirinde ölüm korkusu içerisinde olduğu anlaşılmaktadır:

*"Bütün insanları kardeş biliyorum,
Cümlemin sağlığına duacıyım.
Şayet ölürsem,
Helalleşmeye vakit kalmadan,*

Hatırdan çıkarmayın beni;

Dünyaya benden selam olsun,

Her nefes alıp verişimiz.” (Tarancı, 1997: 149)

Bu şiirin, şairin annesine yazdığı mektubun konusu ile örtüştüğü görülmektedir. İlgili mektupta annesine hitaben şu satırları kaleme almıştır: “*Bugün gecikmiş iki mektubunuzu aldım, iyiyim. Çıkarılan yüz lirayı alır almaz Türkiye’ye döneceğim zira bütün talebeler kafiye halinde memleketlerine dönüyorlar. Ne yapalım, kısmet değilmiş. Şimdi en mühim şey, harbin bir an evvel bitmesi ve dünyanın sulha kavuşmasıdır.*” (Tarancı, 1989: 118)

Paris’ten ayrılıyor oluşunu iyi dileklerle karşılıyor olsa da ölüm korkusu ile yüzleştiği okunmaktadır. Ölüm karşısında yaşadığı yaşama sevinci, şairin bulunduğu atmosfere karşılık geliştirdiği savunma mekanizması olarak yorumlanabilir. “*Bir yandan yaşama sevinci ile hayata bağlı olan şair, bir yandan da Alman uçaklarının bombardımanı altında ölüm korkusu duymaya başlar. [...] Savaşın şairde ölüm korkusu ile birlikte bir coşku hâli de oluşturduğu anlaşılmaktadır.*” (Tonga, 2019: 96)

Şair savaş karşısında tedirgin edici bir atmosferdeyken bir tarafla da savaşın şiirlerine malzeme olarak yansmasıyla da ilgilidir. Bu hissiyatını aynı tarihli ilgili mektubun devam eden satırlarında görmek mümkündür: “*Bahar, harp, bir ay süren şairane bir aşk, Fransızca okumaktan mütevellit Türkçe yazmak ihtiyacım ve bütün bunların beni cezbeyle varan bir hazzatması tutuk dilimi çözöverdi, yazdım ve yazdım.*” (Tarancı, 2007: 63) Bu duygularını şairane bir üslupla mevzu bahis edilen şiirine şu ifadelerle işler:

“Bugün hava güzel,

Bugün içim içime sığmıyor.

Annemden mektup aldım,

Memlekette gibiyim.” (Tarancı, 1997: 149)

Ölüm korkusu onda yaşama sevincine dönüşür. Savaş anlarında ikiz bir hissiyat içerisinde gibidir. Tarancı bu dönem şiirlerinde ısrap çeken bir ruhun neşesini yaşamaktadır. Şiirlerinde hissedilen duygular nesrinde şu cümleleriyle akseder: “*Acı bir coşkunluk içindeyim. Bugün yarın ölmek pek mümkün. Tayyare bombardımanları başladı. Ölmeden evvel kurtlarımı dökmek istiyorum. Yaşamanın Don Juan’ıym, hayatı her şeyiyle çok, ama pek çok seviyorum. Bu aşkımı tam olarak terennüm etmeden gümbürdeyip gidersek, çok yanacağım Ziyacığım çok.*” (Tarancı, 2008: 177)

Paris’te geçirdiği güzel günlerinin savaş sebebiyle sonra erdiğini fark edip yaşadığı hayal kırıklığını *Sulh Bir Hatıra Oldu* şiirinde dile getirir:

“Daha doymamıştık son yemişlerine yazın;

Kuşlardı, çiçeklerdi besleyen neşemizi.

Gün sakindi, gece yıldızlı, yaşamak güzel!

Geçen yaz mevsimiyle sulh bir hatıra oldu.” (Tarancı, 1997: 140)

İlgili dönemde yazdığı şiirlerini Ziya Osman’a yazdığı mektuplarla beraber gönderdiği bilinen Tarancı, bu şiirini 22. 2. 1940 tarihinde yazdığı mektubuna ilave eder. Şairin bu şiirde şairane bir üslupla yaşamaktan zevk aldığını ifade ettiği “*Gün sakindi, gece yıldızlı, yaşamak güzel!*” şeklindeki mısraının hissiyatını mektupta Ziya Osman’a “*Önümdede rakıya benzer sevgili aperiatiğim, ağızımda sigaram, cebimde annemden aldığım son mektup, kafamda günün bin türlü acı tatlı hadisesi, dudaklarımda güftesi henüz yazılmamış bir beste ve gözbebeklerimde senin şafaklar membası yüzün, indimde sulhu temsile en salâhiyettar hayal, anneminkiyle beraber.*” (Tarancı, 2007: 80) cümleleriyle ifade eder.

Bu şiirine, şairin yaşama sevincinin karşısında duran sitem duygusu da eşlik etmektedir. Şiirin ilk mısraları şu ifadelerle başlamaktadır:

“Böyle mi gelecektin Eylül? Farkında mısın,

Ne başka sonbahara verdin bahçemizi,

Neler savrulmadı bilsen yapraklardan evvel!

Bu sefer ne olduysa biz insanlara oldu.” (Tarancı, 1997: 140)

Savaşın şairde bıraktığı izlenim ve izler, şiirin başında sezilirken şiirin son mısraında şair “*Sulh bir hatıra oldu.*” diyerek net bir şekilde savaşa dair tutumunu açık etmiş olur.

Şair “*Bu sefer ne olduysa biz insanlara oldu.*” mısraıyla savaş karşısında barışın güzellemesini yapmak, insanlar arasında ortak bir cephe oluşturmak arzusu gütmekte gibidir. Bu arzusunu bir mısra ile sezdirirken nutuk çeker tavırda değildir. Onun şiir görüşüne uymayacak olan bu tavır, savaşın açık bir şekilde hissedildiği anlarda da değişmez. Şair bu duruşunu açık bir ifade ile şu sözleriyle dile

getirmektedir: “Şair ister sevgilinin servi boyundan, ister bir savaştan, ister mahallesinin fakirliğinden, ister haksızlıktan bahsetsin, kendi bileceği iştir, yeter ki her şeyden önce şiir yazdığını bir saniye hatırlından çıkarmasın.” (Tarancı, 2016: 49)

13 Haziran 1940'ta bisikletiyle Paris'i terk etmek zorunda kalan şairin önceliğinde yine şiirleri, kitapları vardır. Bu hissiyatı Ziya Osman Saba'ya yazdığı şu cümlelerinden anlaşılmaktadır: “Ziyacığım, Paris'te birçok kitaplar bıraktım, elbise ve çamaşırlarımdan ziyade, onlara yanyorum. Görseydin ne güzel kitaplarım vardı! Ve tabii, yüzde sekseni şiire ait.” (Tarancı, 2007: 67) Kırk gün sürecek yaşam mücadelesi verdiği yolculuğunda kaleme aldığı bir başka mektubunda Cahit Sıtkı için şiirin her şeyin üstünde olduğu tekrar etmektedir: “Ben gene kendi bildiğimce çalışıyorum; birçok şiir yazdım. Onları sana okumak için acele ediyorum.” (Tarancı, 2007: 30) Savaş atmosferi içerisinde şiir onun için büyük bir motivasyondur. Kardeşi Nihal'e gönderdiği mektupta şiirin en yüce değerlerden de yüce olduğunu şu cümlelerle ifade etmektedir: “Kendimden eminim Nihal'ciğim çünkü bir şeyler yapacağım. Hayatım mefkûre uğrunda sönse de ona acımam... Mefkûre uğrunda şehit düşmek harpte vatan uğrunda şehit düşmekten bin kat hayırlı ve bin kat büyük ve mukaddes bir sevaptır.” (Tarancı, 1989: 10)

Cahit Sıtkı ânu yaşarken bu ânın içine şiirden daha önemli bir şey sokmamıştır. “2. Dünya Savaş'ının getirdiği buhranlar, sıkıntılar Memleket İsterim şiirindeki gibi bazı mısralar dışında, birinci derecede gündemini oluşturan konular olmamıştır.” (Göçgün, 2013: 25) Diğer taraftan bu şiirinde savaşı doğrudan konu edinmeden, savaşın sebep olduğu buhran ve tezadı bir duygu olan, hayatı kucaklayan bir arzuyla yazmaktadır.

“Memleket isterim

Ne başka dert ne gönülde hasret olsun;

Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.

Memleket isterim

Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;

Olursa bir şikâyet ölümden olsun.” (Tarancı, 1997: 128)

Şair etrafında meydana gelen olaylardan kurtulabilmek için ölüm sakinliği de istiyor olabilir. Cahit Sıtkı'nın bu isteği kaçış psikozunu da hatırlatmaktadır. Zira şairin sıkıntı ve dertlerden uzaklaşmak için kaçmayı arzulayan tavrı, diğer birkaç şiirinde de gözlemlenmektedir. Bu şiirlerin savaş tanıklığına denk gelen zamanlarda yazılmış olması, ölümü yakınında hissedip bundan kaçmak istemesinden doğmuş olabilir. Bu duruma Mademki Güzelsin, Robenson adlı şiirleri örnek teşkil etmektedir.

“Mademki güzelsin,

Harbi unutturacak kadar,

Nuh'un gemisi ol

Bu kan tufanında.

Al bizi götür

Yatağın dedikleri

Sulh kıyılarına.

Çok çektik;

Sükûna ihtiyacımız var.” (Tarancı, 1997: 95)

Cahit Sıtkı bu şiiriyle savaştan, kargaşadan, karışıklıktan; huzura, sükûna, barışa kaçmanın yolunu aramaktadır. Fiilî olarak da kaçış halindeyken hayal dünyasında yarattığı yere kaçmak arzusunda olduğunu Robenson şiiri ile ifade eder. Robenson adlı şiirini Cenevre'ye bisiklet ile gitmeye çalıştığı günlerde kaleme aldığı mektuplarından anlaşılmaktadır. Savaşın içinde olduğuna dair doğrudan bir çağrışım geçmemekle beraber, savaşın yarattığı korku, buhran ve tehlikeyi hayalî bir öte duygusu ile aşmak isteği ifadelerinden okunmaktadır.

“Robenson, hâlden bilir Robenson,

Adan hâlâ batmadıysa eğer,

Alıp götürsen beni oraya,

Deniz yolu kapanmadan evvel!” (Tarancı, 1997: 146)

Dünyanın sıkıntılarından kaçma, kurtulma motivasyonu Varoluşçuluk akımından olan şairlerin şiirlerinin tesiri ile de işlenmiş olabilir. “Tarancı'nın Baudelaire'den gelen bir tesirle kaçış psikozunu işlediği manzumesi Robenson'dur.” (Kolcu, 2002: 379)

Şair, savaşa rağmen yeşerttiği olumlu hissiyatları şiir ile aksettirmektedir. Savaşın olumsuz atmosferinde şiire sığınarak kaçma temayülünde olduğu gibi, savaşa rağmen güzelliklerin geleceğine dair olan ümitvâr tutumunu da şiir ile ifade etmektedir. *Harp Baharı* adlı şiiri bu tutumunu yansıtmaktadır.

“Ne bahardır çikagelir

Bu yolun dönemecinden!

Bahar bile başka gelir

Eski baharlar içinden.” (Tarancı, 1997: 83)

Hayata karşı umutlar beslemesinin, hayatı sevmesinin, ona bağlanmasının yanında, onu bir ânda kaybetmekten de çok korktuğu, o dönemde birbiri ardından yazdığı şiirlerin temalarından ve bu şiirler ile gönderdiği mektuplarından anlaşılmaktadır. *Yanlış Bilmesinler Beni* adlı şiiri bir vedalaşma gayreti içerisinde yazılmış gibidir.

“Ağaçları, taşları, çiçekleri

Hepsine dair hatıralarım var

Kimi acı kimi tatlı hatıralar.

Bu ağaç servi olmadan,

Bu taş kitabem yazılmadan,

Bu çiçek kabrime çelenk diye getirilmeden,

Söyleseniz beni onlara kuşlar.

Yanlış bilmesinler beni.” (Tarancı, 1997: 145)

Savaş tanıklığı döneminde yazdığı şiirlerinde ölüm korkusu ve yaşama dair sevinçlerin iç içe girdiği görülmektedir. Bu tutum savaş dolayısıyla kırılan hayallerinin karşısında, kaçma çabası içerisinde tutunamayan bir insanın psikolojisini yansıtıyor gibidir. Hayatla yaşadığı bu uyumsuzluk karşısında kaçma, hayal dünyasına sığınma ihtiyacı içerisinde. *“Bu özelliğin kendi şahsî hayat tecrübelerinin ve psikolojilerinin yanı sıra yaşadıkları dönemden kaynaklanan bir tarafın bulunduğunu da belirtmek gerekmektedir.”* (Uçman, 2013: 60) Savaş içerisinde en çok yüzleştiği duygu ölüm olmasına rağmen ondan kaçmaya, korkmaya, endişe etmeye şiirleri vasıtası ile devam etmiştir. *“Cahit Sıtkı ölümü idrak edememiştir. Bu yüzden ölümden kaçmayı, ondan korkmayı kurtuluş olarak görmüştür. Aslında ölümden kaçışın, ölümün kucağına düşmek olduğunu da bilir. Yine de onu kabullenememiştir. Ölüm korkusu şairin hayatını alt-üst etmiştir. Tarancı’nın ölüm korkusu psikolojik bir sendromdur. Onun ölümden kaçmak veya korkmak şeklindeki cam tavanı hayatı boyunca hep varolagelmıştır.”* (İnaltekin, 2013: 240)

Bu dönemde kaleme aldığı şiirlerinden bir diğeri olan *Bir Haritam Vardı Benim* adlı şiirinde ise tüm insanlık için, tarafsızca ağıt yakmaktadır.

“Ağla gözüüm ağla haritamız kan içinde.

Kabil’in akıttığı kanmış, durdurulamazmış;

Dünyamıza karanlık bir vahdet getiriyor;

Cümlemize, cümlemize mihnet getiriyor.

Ağla gözüüm ağla haritamız kan içinde.” (Tarancı, 1997: 141)

Cahit Sıtkı’nın bu dönem yazdığı şiirleri, Ziya Osman Saba’ya gönderdiği mektuplardan takip edilebilirken bu şiirlerin tamamının yukarıda anlatılan tema, tavır ve yaklaşımlarla işlendiği görülmektedir. Bu dönemin şairin psikolojisinde bıraktığı tesiri incelenen şiirlerin dışında *Sıla, Kuşlar, İmkânsız Dostluk, Nü, Öyle Dalmışım Ki, Sevsen Beni Çocuğum, Ayrılık Vakti, Biz Neredeyiz Sevgilim, Bir de Baktım ki Ölmüşüm, Hastanede Ziyaret Günü, Şaşkın Dünya, Kış Mevsimi* adlı şiirlerinde de görmek mümkündür. Bu şiirlerin teması da ölüm korkusu, ölüm korkusu karşısında yaşama sevgisi gibi temel yaklaşımlarla örüldüğünden incelemeler açısından tekrara düşmemek adına çalışmanın devamında ele alınmayacaktır. Ayrıca şairin savaştan kaçıp ülkesine döndükten sonra da bir müddet yazdığı şiirlerinde savaşın kendisinde bıraktığı tedirgin edici hâlin devam ettiği görülebilir.

Cahit Sıtkı, 1940 yılının ekim ayında Diyarbakır’a ulaşmıştır ama içinde gerçekleştiremediği hayallerinin burukluğunu taşımıştır. Babasının vali olması hevesiyle uğurladığı oğlu hiçbir yüksekokul bitirmeden, otuz yaşını aşmış şekilde evine eli boş dönmüştür.

6. Sonuç

Bu çalışmanın esas yaklaşımı, Cahit Sıtkı Tarancı'nın Paris'te bulunduğu yıllarda ve savaşın başladığı, şiddetlendiği zamanlarda yazdığı şiirlerine eğilmek olmuştur. Bu şiirlerinde savaşın tanıklığına eşlik eden ölüm korkusu, ölüm korkusu karşısında yaşamı yüceltme gibi temalar ve savaş psikolojisinin hissiyatında bıraktığı tesirler incelenmeye çalışılmıştır. Cahit Sıtkı, savaşın doğrudan ve dolaylı bir şekilde etkisinde kalmış bir şair olarak, bu savaşın bireysel açıdan sebep olduğu psikolojiyi şiirlerinde yansıtmıştır. Savaşın vaizliğini, haberciliğini yapmaktan uzak durmuş, toplumsal açıdan herhangi bir taraf olmadan, bir tutum içerisine girmeden savaşın sebep olduğu acıları paylaşarak karşılık vermiştir. Tüm insanlık için barış temennileri içerisinde şiir yazarken girift bir ruh hâli içerisindeydi. Hem geleceğe dair ümitvâr olduğu hem de her ân ölümle karşılaşma ihtimalinin tedirginliği ile yaşadığı, şiirlerinde gözlemlenmiştir. Savaş öncesindeki şiirlerine de bakıldığında Tarancı'nın gerek içinde bulunduğu toplumun tarihî atmosferi gerek kendi şahsî karakter ve tecrübeleri sebebiyle ölüm korkusu temalı şiirler yazdığı görülmüştür. Savaş esnasında ve sonrasında bu şiirlerine ilave olarak ölüm korkusu karşısında yaşama tutkusunun ve sevincinin yüceltilmesi peydâ olmuştur. Bu tutum ve temayülün ölüm ile burun buruna gelen bir şairin ölüm karşısında savunma mekanizması geliştirmesine bağlanmakla birlikte, o dönemde yakından tanıdığı Varoluşçuluk akımının etkisiyle olduğu da söylenmiştir. Bu çalışmanın kapsamı dâhilinde Tarancı'nın savaş esnasında yazdığı şiirler yine o dönemde Ziya Osman Saba'ya gönderdiği mektuplarla karşılaştırılarak tema, kelime kadrosu, şair psikolojisi açısından incelenmiştir. Bu şiirleri şairin nerede, hangi şartlar altında, nasıl bir psikoloji ile yazdığının bilinciyle okumanın, okuyucuda farklı idrak noktalarını harekete geçireceği düşünülmüştür. Ayrıca saf şiir taraftarı olan bir şairin tüm dünyayı etkileyen siyasi, sosyolojik, ekonomik bir durum karşısında aldığı tavra, temayüle ve yansıttığı psikolojiye mercek tutulması da farklı ve önemli bir bakış açısı kazandırmıştır.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

The authors have no conflict of interest to declare.

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

Kaynaklar

- Alemdar H. (2021). *İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Savaşın ve Siyasi Ekonomik Yapılanmanın Almanya'daki Resim, Heykel, Performans Sanatları Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalgın Sınar A. (2003). *Türk Roman ve Hikâyesinde İkinci Dünya Savaşı*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Ertuş A. (2017). *Cahit Irgat'ın Şiirlerinde Savaş Karşıtlığı*, The Journal of Social Sciences Institute. C. 1, S. 2, s. 3-14.
- Fedai Ö. (2013). *Cahit Sıtkı'nın Şiirlerinde Varoluşçuluğun İzleri*, Doğumunun Yüzüncü Yılında Cahit Sıtkı Tarancı Uluslararası Sempozyumu, Ankara: Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Göçgün Ö. (2013). *Fenemolojik Açıdan: Cahit Sıtkı Tarancı'nın Yaşanılan Anı Esas Alan Şiir Sanatı*, Doğumunun Yüzüncü Yılında Cahit Sıtkı Tarancı Uluslararası Sempozyumu, Ankara: Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Güngördü, O. B. (2019). *Türk Romanında II. Dünya Savaşı Dönemi Almanya'sı İmgesi*, bilig-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, S. 89, s. 121-142.

- İnaltekin A. (2013). *Sosyo-Psikolojik Açıdan Cahit Sıtkı Tarancı'nın Edebî Kişiliği ve Poetik Düşüncesi Üzerine Bir İnceleme*, Doğumunun Yüzüncü Yılında Cahit Sıtkı Tarancı Uluslararası Sempozyumu, Ankara: Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Kaplan M. (1973). *Şiir Tahlilleri 2-Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kaplan M. (1997). *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar-2*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kolcu A. İ. (2002). *Albatros'un Gölgesi-Baudelaire'in Türk Şiirine Tesiri Üzerine Bir İnceleme*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Korkmaz R. (2002). *İkarus'un Yeni Yüzü: Cahit Sıtkı Tarancı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Öz B. (1996) *Bıçağın Sirtında Siyaset: 2. Dünya Savaşı'nda Türk Dış Politikası*. İstanbul: Can Yayınları.
- Sonsöz H. (2003). *2. Dünya Savaşının Türk Hikâye ve Romanına Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü.
- Soydaş G. (2024). *Cahit Sıtkı Tarancı Şiirlerinin Psikanalitik Açıdan İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tanpınar A. H. (1992). *Edebiyatımızın İçinden*, Haz.: Zeynep Kerman, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tarancı C. S. (1989). *Evime ve Nihal'e Mektuplar*, Haz.: İnci Enginün. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Tarancı C. S. (1997). *Otuz Beş Yaş - Bütün Şiirleri*, İstanbul: Can Yayınları.
- Tarancı C. S. (2007). *Ziya'ya Mektuplar*, İstanbul: Can Yayınları.
- Tarancı C. S. (2016). *Avuçlarıma Sığmıyor Yıldızlar: Makaleler, Konuşmalar, Yanıtlar*, Haz.: Hakan Sazyek. İstanbul: Can Yayınları.
- Tonga N. (2019). *Cahit Sıtkı Tarancı'nın Paris Mektupları*, Kitaplık Dergisi,202, s.94-100.
- Uçman A. (2013). *Düzyazılarına Göre Cahit Sıtkı'nın Şiir ve Edebiyat Anlayışı*, Doğumunun Yüzüncü Yılında Cahit Sıtkı Tarancı Uluslararası Sempozyumu, Ankara: Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Vural M. K. (2019). *2. Dünya Savaşı Türkiye'si'nde Sosyalistlerin Taktiği ve Faaliyetleri*, Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi, S. 39, s. 693-714.